

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Фонд Східна Європа

Порівняльний огляд іноземного законодавства щодо правового статусу цифрових грошей та державного регулювання криптовалютного бізнесу

Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України

Порівняльний огляд європейського законодавства щодо правового статусу цифрових грошей та державного регулювання криптовалютного бізнесу

На сьогодні жоден із регуляторів (органів) Європейського Союзу не прийняв спеціальних правил щодо регулювання криптовалютної діяльності. Однак Держави-члени здійснюють правове регулювання валютного бізнесу, зокрема криптовалютного. В деяких державах-членах є законодавчі норми щодо регулювання криптовалютного бізнесу, в той час як інші країни законодавчо взагалі цей бізнес не регулюють. У багатьох з них криптовалютний бізнес регулюється за допомогою: звітів, попереджень, прес-релізів, інформаційних довідок, які видаються центральними банками або іншими регуляторними органами, які не мають обов'язкового порядку.

У законодавстві ЄС правове регулювання криптовалютних операцій розглядається в рамках здійснення політики протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму¹.

У 2016 році Європейська комісія запропонувала встановити додаткове регулювання для криптовалютних бірж і компаній, що надають користувачам криптовалютні гаманці. Зокрема, йдеться про обов'язкову реєстрацію або ліцензування діяльності криптовалютних бірж, які здійснюють обмін криптовалюти на **фіатні гроші**,² і компаній, що надають користувачам криптовалютні гаманці.

Оподаткування криптовалютних операцій здійснюється відповідно до національного законодавства держав-членів Європейського Союзу. Винятком є податок на додану вартість (ПДВ), оскільки в листопаді 2015 року Європейський суд (European Court of Justice) виніс рішення, відповідно до якого операції з купівлі та продажу криптовалюти за фіатні гроші податком не обкладаються.

В Директиві ЄС 2015/849³ замість терміну «**криптовалюта**» (в сучасному світі їх налічується більше тисячі: **Bitcoin, Litecoin, Ripple** та ін.) використовується термін «**віртуальна валюта**». Крім того, вона розглядається як засіб платежу.

¹ ДИРЕКТИВА (ЄС) 2015/849 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012 Європейського Парламенту та [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20\(EU\)%202015_UA.htm](http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20(EU)%202015_UA.htm).

² **Фіатні гроші** (англ. fiat currency) — тип грошей або валюти, цінність яких походить не від власної вартості або гарантії обміну на золото або іншу валюту, а від державного наказу (fiat) використання їх як засобу платежу.

³ ДИРЕКТИВА (ЄС) 2015/849 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012 Європейського Парламенту та [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20\(EU\)%202015_UA.htm](http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20(EU)%202015_UA.htm).

Такий підхід був розкритикований Європейським центральним банком. Цей орган не визначає криптовалюту як засіб платежу, а як засіб обміну⁴.

Цифрові гроші: правовий статус та державне регулювання криптовалютного бізнесу в європейських країнах.

<i>Країна</i>	<i>Правовий статус</i>	<i>Державне регулювання криптовалютного бізнесу</i>
Німеччина	Відповідно до розділу 1 про облікові одиниці Німецького закону про банки ⁵ віртуальна валюта є фінансовим інструментом. Розглядається як одиниця обліку у порівнянні з іноземною валютою, але не відноситься до законного платіжного засобу.	Федеральне управління фінансового нагляду (Federal Financial Supervisory Authority) кваліфікує віртуальні валюти як фінансові інструменти. Відповідно до законодавства Німеччини вони є формою «приватних грошей», які можуть оподатковуватись як капітал. Створення віртуальних грошей, а також їх використання в якості засобу оплати, не вимагає жодних дозволів. Якщо віртуальні гроші продаються, вони вважаються фінансовим інструментом і потребують ліцензування відповідно до Закону про банківську діяльність Німеччини (Kreditwesengesetz - KWG) ⁶ . Будь-яке комерційне використання віртуальної валюти потребує ліцензування.
Ісландія	Країна регулює віртуальні валюти як цифрову валюту через Закон про валютну біржу , який фактично забороняє суб'єктам господарювання брати участь у обмінних операціях віртуальною валютою ⁷ .	Закон про валютну біржу попри заборону здійснення криптовалютних операцій не звільняє операції на криптовалютних біржах від оподаткування.

⁴ Opinion of the European Central Bank CON/2016/49 [Electronic resource] // European Central Bank. https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_con_2016_49_f_sign.pdf

⁵ Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz - KWG) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/_1.html.

⁶ Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz - KWG) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/_1.html.

⁷ Foreign Exchange Act [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/Capital-surveillance/Foreign%20Exchange%20Act%20-%20Copy%20\(1\)%20-%20Copy%20\(1\).pdf](https://www.cb.is/library/Skraarsafn---EN/Capital-surveillance/Foreign%20Exchange%20Act%20-%20Copy%20(1)%20-%20Copy%20(1).pdf).

Австрія	В Австрії криптовалюта розглядається податковими органами як нематеріальний актив.	Майнінг криптовалюти розглядається в Австрії як операційна діяльність. Дохід, отриманий в результаті її відчуження, обкладається податком на прибуток.
Італія	У парламенті Італії був запропонований закон, що вимагає ідентифікацію криптовалюти та учасників криптовалютних операцій, але жодного регулювання ще немає ⁸ .	Центральний банк Італії видає директивне попередження (<i>Unita di informazione finanziaria per l'Italia utilizzo anomalo di valute virtuali</i>) ⁹ про те, що віртуальна валюта може бути використана для відмивання грошей та фінансування тероризму. Податковий орган Італії (Agenzia delle Entrate), випустив нову інформацію про поводження з цифровими валютами, заявивши, що купівлі та продажі за допомогою криптовалюти (біткойнів) залишаються звільненими від сплати ПДВ.
Норвегія	Податкова адміністрація Норвегії (<i>The Norwegian Tax Administration</i>) ¹⁰ дає визначення віртуальній валюті - не є «грошима» або «валютою», а є активами, які підлягають податку на приріст капіталу ¹¹ .	З лютого 2017 року Норвезький уряд не стягує ПДВ з купівлі або продажу біткойнів.
Фінляндія	Віртуальна валюта не відповідає визначенню валюти чи навіть електронній формі оплати у Фінляндії, Центральний банк класифікує віртуальну валюту –	Податкова адміністрація Фінляндії ¹³ видала інструкції щодо оподаткування віртуальних валют: <ul style="list-style-type: none"> • при переведенні віртуальної валюти в будь-які інші

⁸ Digital Currencies: International Actions and Regulations [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.perkinscoie.com/en/news-insights/digital-currencies-international-actions-and-regulations.html#Italy>.

⁹ UNITÀ DI INFORMAZIONE FINANZIARIA PER L'ITALIA UTILIZZO ANOMALO DI VALUTE VIRTUALI [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://uif.bancaditalia.it/normativa/norm-indicatori-anomalia/Comunicazione_UIF_su_VV.pdf.

¹⁰ Taxnorway.no [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.skatteetaten.no/en/International-pages/>.

¹¹ Finansdepartementet (2017-02-09). "Bitcoin er unntatt fra merverdiavgift". Regjeringen.no (in Norwegian). Retrieved 2017-04-02.

¹³ Finnish Tax Administration [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.vero.fi/en/About-us/finnish-tax-administration/>.

	програмним забезпеченням, який є товаром ¹² .	<p>застосовується правило оподаткування прибутку від приросту капіталу;</p> <ul style="list-style-type: none"> коли віртуальна валюта використовується як форма оплати товарів і послуг, вона розглядається як інструмент торгівлі, а збільшення вартості, яку валюта могла б отримати після здійснення торгівельних операцій, оподатковується¹⁴¹⁵.
<i>Данія</i>	<i>Орган фінансового нагляду</i> ¹⁶ Данії видав заяву про те, що віртуальна валюта не є валютою і не передбачає законодавчого регулювання у країні.	<p>Віртуальна валюта не підлягає поточному фінансовому регулюванню в Данії. Однак, відсутність регулювання віртуальної валюти не забороняє ведення криптовалютного бізнесу. В свою чергу, <i>Орган фінансового нагляду</i> попереджає споживачів про те, що існує ряд ризиків, пов'язаних із покупкою, продажем та володінням віртуальними валютами:</p> <ul style="list-style-type: none"> ризик втрати віртуальної валюти на торговому майданчику; ризик викрадення віртуальної валюти з приватного інтернет-кошика;

¹² Finland Central Bank Rules Bitcoin Is Not a Currency. Bloomberg [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://mashable.com/2014/01/20/bitcoin-commodity-finland/#RKV3qly1DPqt>.

¹⁴ Inkomstbeskattning av virtuella valutor [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/48411/inkomstbeskattning_av_virtuella_valuto/.

¹⁵ Regulation of Bitcoin in Selected Jurisdictions [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.loc.gov/law/help/bitcoin-survey/#_ftnref47.

¹⁶ Finanstilsynet [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.finanstilsynet.dk/>.

		<ul style="list-style-type: none"> • ризик не здійснити обмін віртуальної валюти на реальну; • купівля та продаж віртуальних валют може мати податкові наслідки (не врегульовано)¹⁷.
Франція	У Франції немає жодних конкретних законів чи правил стосовно «віртуальної валюти».	Центральний банк Франції ¹⁸ випустив звіт-попередження ¹⁹ про небезпеку «віртуальних грошей». У звіті є пояснення, що «віртуальна валюта» не вважається реальною валютою чи іншим видом платежу відповідно до французького законодавства. «Віртуальна валюта» - це інструмент спекуляції та відмивання грошей та інших незаконних дій. Цей звіт також передбачає, що конвертація між «віртуальною валютою» та реальними грошима повинна розглядатися як платіжна послуга, яка може здійснюватися лише постачальниками платіжних

¹⁷ Advarsel mod virtuelle valutaer (bitcoin m.fl.) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.finanstilsynet.dk/da/Nyheder-og-Prese/Presemeddelelser/Arkiv/Prese-2013/Advarsel-mod-virtuelle-valutaer-bitcom-mfl-2013>.

¹⁸ Banque de France [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.banque-france.fr/>.

¹⁹ Réguler les monnaies virtuelles [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://proxy-pubminefi.diffusion.finances.gouv.fr/pub/document/18/17768.pdf>.

		<p>послуг, уповноваженими та контрольованими Органом нагляду та прийняття рішень. Такі дії спрямовані на обмеження ризику шахрайства під час продажу або придбання криптовалюти, а також допоможуть забезпечити, щоб такі дії регулювалися існуючими правилами щодо відмивання коштів та фінансування тероризму²⁰.</p>
Нідерланди	<p>«Віртуальні валюти», такі як біткойни, не підлягають під дію Закону про фінансовий нагляд²¹, який у свою чергу регулює «цифрові гроші». «Альтернативна віртуальна валюта» - біткойн - не може розглядатися як «цифрові гроші», оскільки він не відповідає визначенню нідерландського законодавства. Цей Закон визначає «цифрові гроші» - як грошову вартість, що зберігається на електронному пристрої:</p> <ul style="list-style-type: none"> • представляє особу чи організацію, яка її видає; • випускається в обмін на гроші для здійснення 	<p>Нідерландський центральний банк (De Nederlandsche Bank, DNB)²² звернув увагу споживачів на ризики, пов'язані з купівлею віртуальних валют, включаючи біткойни та літекони:</p> <ul style="list-style-type: none"> • нездатність віртуальних валют повністю взяти на себе всі функції грошей; • слабкі гарантії безпеки, надані гравцями на віртуальному валютному ринку. <p>Однак ні Центральний банк, ні жоден інший регулятор не вимагають ліцензування та перевірки для проведення ділових</p>

²⁰ Regulation of Bitcoin in Selected Jurisdictions [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.loc.gov/law/help/bitcoin-survey/#france>

²¹ Wet op het financieel toezicht [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0020368/2017-10-07>.

²² De Nederlandsche Bank [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dnb.nl/home/index.jsp>.

	платежів.	операцій з «віртуальними валютами» ²³ .
Великобританія	Цифровою валютою у Великобританії відповідно до Закону Великобританії про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (Money Laundering Regulations) ²⁴ , вважається унікальна комбінація цифр, отримана в результаті складних математичних обчислень і алгоритмів. Тому, наприклад, біткойн не підпадає, як інші цифрові гроші, під дію цього закону і не має правового статусу.	У Плані дій ²⁵ щодо боротьби з відмиванням грошей та боротьбою з фінансовим тероризмом зазначено, що компанії, які надають користувачам криптовалютні гаманці ²⁶ , під дію закону (Money Laundering Regulations) теж не потрапляють. Управління з фінансового регулювання і контролю Великобританії (Financial Conduct Authority) ²⁷ не визнає, що біткойн – це валюта, цифрова валюта чи гроші, тому криптовалюта жодним чином не може регулюватися фінансовим законодавством Великобританії. Нові види криптовалюти у Великобританії поки поза межами фінансового регулювання.

Європейський ринок криптовалюти зовсім новий у порівнянні з фондовим ринком, тому він ще не зовсім законодавчо врегульований та потребує вивчення досвіду країн, в яких криптовалютний бізнес вже утвердився: Канада, США, Японія.

²³ Netherlands: Central Bank Statement on Virtual Currencies [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/netherlands-central-bank-statement-on-virtual-currencies/>.

²⁴ Money Laundering Regulations 2007 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2007/2157/contents/made>.

²⁵ Action Plan for anti-money laundering and counter-terrorist finance [Electronic resource] // Gov.uk. — https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/517992/6-2118-Action_Plan_for_Anti-Money_Laundering_web_.pdf

²⁶ Криптовалютні гаманці - це аналоги звичайних гаманців, тільки для прийому, переказу або оплати за допомогою біткойна та інших криптовалют.

²⁷ Financial Conduct Authority [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fca.org.uk/>.

Канада

У червні 2014 генерал-губернатор Канади схвалив законопроект²⁸, відповідно до якого:

- ✓ Криптовалютні біржі підлягають реєстрації в Центрі аналізу фінансових операцій та звітів Канади (FINTRAC)²⁹ як фінансові установи;
- ✓ Компанії повинні забезпечити дотримання законодавства у сфері протидії легалізації (відмивання) доходів: повідомляти регулятору про підозрілі операції, ввести верифікацію користувачів та інше;
- ✓ Банки не можуть відкривати рахунки криптовалютним біржам, не зареєстрованим в FINTRAC.
- ✓ Законопроект поширює свою дію як на компанії, інкорпоровані в Канаді, так і на компанії, які надають відповідні послуги в Канаді, але зареєстровані в іншій юрисдикції.

Оплата товарів або послуг з використанням криптовалют підлягає оподаткуванню як бартерна угода. В разі продажу цифрової валюти накладається податок на прибуток, або ж податок на приріст капіталу. Криптовалюта, отримана в результаті майнінгу, який здійснювався в комерційних цілях, обкладається податком на прибуток.

США

Штат **Каліфорнія** першим з усіх штатів США на законодавчому рівні дозволив використовувати криптовалюту. Закон³⁰ дозволяє будь-якій корпорації, асоціації чи приватній особі в Каліфорнії брати участь в обороті грошей, відмінних від законних платіжних засобів США, він вступив в силу ще на початку 2015 року. Однак ведення криптовалютного бізнесу в штаті не врегульоване.

У штаті **Нью-Йорк** ведення такого бізнесу було врегульовано в серпні 2015 року, коли силами Департаменту фінансових послуг штату Нью-Йорк була введена BitLicense - ліцензія на ведення криптовалютного бізнесу³¹.

²⁸ Transactions Involving Bitcoins [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.canadiantaxlitigation.com/wp-content/uploads/2014/01/2013-051470117.txt?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=inter-article-link.

²⁹ Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fintrac.gc.ca/intro-eng.asp>.

³⁰ Assembly Bill No. 129 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billNavClient.xhtml?bill_id=201320140AB129.

³¹ The United States is Falling Behind in Bitcoin Regulation / Kyle Torpey // Bitcoin Magazine <https://bitcoinmagazine.com/articles/the-united-states-is-falling-behind-in-bitcoin-regulation-1461604211/>

У штаті **Вашингтон** цифрова валюта - об'єкт грошових переказів (Money Transmission) в розумінні Закону «Про уніфікації фінансових послуг». Це означає, що компанії можуть здійснювати криптовалютні перекази жителю Вашингтона лише після отримання Вашингтонської ліцензії оператора з переказу грошових коштів (Washington Money Transmitter License). Ця вимога стосується також бірж, які надають послуги з обміну фіатних грошей на криптовалюту і навпаки. Підпадають під це регулювання і компанії, які надають криптовалютні гарантії користувачам і виконують операції з обміну або переказу цифрової валюти. Компанії, які надають криптовалютні гарантії, повинні провести аудит безпеки комп'ютерної системи для того, щоб отримати відповідну ліцензію³².

Питання оподаткування відносяться до компетенції Служби внутрішніх доходів США (Internal Revenue Service). У березні 2014 року Податкова служба опублікувала інструкції, в якій визначила криптовалюту як власність (property), операції з якою повинні обкладатися податками (в тому числі й майнінг).

Відповідно до інструкції:

- ✓ Заробітна плата, що виплачується працівникам у криптовалюті, є об'єктами федерального податку на прибуток (Federal Income Tax Withholding) і податків на заробітну плату (Payroll Taxes);
- ✓ Платежі за послуги контрагента за цивільно-правовим договором в цифровій валюті оподатковуються;
- ✓ Інформація про платежі в криптовалюті повинна подаватися до відповідних органів. Доходи, отримані фізичною особою в криптовалюті, і інші об'єкти оподаткування повинні бути задекларовані в доларах³³.

Японія

У травні 2016 японський парламент прийняв закон, відповідно до якого:

- ✓ Оператори криптовалютних бірж підлягають реєстрації в Агентстві фінансових послуг;
- ✓ Агентство наділене повноваженнями щодо здійснення перевірок бірж і в разі необхідності може застосовувати адміністративні заходи;

³² Uniform Money Services Act. Interim Regulatory Guidance // Washington State Department of Financial Institutions. - <http://www.dfi.wa.gov/documents/money-transmitters/virtual-currency-interim-guidance.pdf>

³³ IRS Notice 2014- 21. IRS Virtual Currency Guidance // The Internal Revenue Service. https://www.irs.gov/irb/2014-16_IRB

- ✓ Криптовалюта визнається цінністю, подібною до активів. При цьому цифрова валюта не вважається законним платіжним засобом, а розглядається як засіб обміну, за допомогою якого можна придбати товари, послуги або законні платіжні засоби.

Оподаткування криптовалюти і операцій з нею в Японії здійснюється за стандартними правилами, визначеними в податковому законодавстві. Так, дохід, отриманий фізичною особою в якості криптовалюти, підлягає обкладенню податком на прибуток (Income Tax), прибуток юридичної особи в цифровій валюті – корпоративним податком (Corporate Tax). Продаж криптовалют підлягає японському аналогу податку на додану вартість³⁴.

Інформаційну довідку підготувала

аналітик ЄІДЦ

Оксана Савчук

³⁴ Japan Makes First Bitcoin-Related Drug Arrest [Electronic resource] // CoinDesk. <https://www.coindesk.com/japan-makes-first-bitcoin-related-drug-arrest/>